

Den smukke sti, Køge Å stien, fører igennem et enestående landskab fra Køge til Humleore Skov, øst for Ringsted. Stien følger stort set åen men fører flere steder tæt forbi eller over Køge Ås. Stien kan anbefales som den bedste adgangsvej, hvis man vil opleve fornemmelsen af åsens forløb gennem landskabet.

De bevarede dele af Køge Ås er bevokset med træer og ligner derfor på afstand blot en skov. Først når man er inde mellem træerne, ser man, hvordan åsbakkerne hæver sig stejlt over det omgivende land. På mere end 100 år gamle fotografier fremtræder åsbakkerne mange steder græsklædte og kommer til deres ret som meget karakteristiske elementer i landskabet: lange, smalle og relativ høje bakker, der tilsammen danner en mere end 20 kilometer lang buet række. De var for stejle og sandede til dyrkning og blev brugt til græsning. Da græsningen hørte op, sprang åsbakkerne i skov.

Åsbakken Vittenbjerg i tværsnit. Her blev der gravet grus til ned under grundvandet.

En større trussel var åsens indhold af fint lagdelt sand, grus og sten. Det er vigtige råstoffer i byggeri og især i større anlægsarbejder. Ganske meget af åsen er gravet væk i forbindelse med anlægningen af jernbanelinien mellem København og Korsør. Endnu mere er fjernet og indgår nu i de store motorveje. Resultatet er, at store dele af den oprindelige ås mangler. Nogle steder er der gravet så dybt, at der er opstået søer i åsens sted. Gravningen ophørte omkring 1980, og en stor del af de efterladte rester er fredet, bl.a. den østlige del, Åsen, den centrale del med Glentehøj og Vittenbjerg og den vestlige del ved Regnemark og i Humleore Skov.

Dannelsen af Køge Ås

Det er åsens opbygning af vekslende lag af sand, grus og sten, der røber, hvordan den er dannet. Strømmende vand er årsagen. Strømhastigheden og vandmængden afgør hvilke materialer der kan transporteres med vandet. Ved en given vandmængde vil langsomt strømmende vand kunne flytte sand. Når vandet strømmer hurtigt er det i stand til at flytte grus, og kun en meget kraftig strøm formår at flytte sten. Man kan imidlertid ikke forestille sig, at strømmende vand kan løbe oven på en ås, som den ser ud i dag. Der må have været en kanal, hvor vandet har løbet, og hvor sten, grus og sand er aflejret.

Man forestiller sig, at åsen er dannet, da indlandsisen i slutningen af istiden for 16.000 år siden var under afsmeltning på Sjælland. Smeltevandet samlede sig i fordybninger på isens overflade og løb ned ad isen mod vest. Vandet skabte dybe flodlejer eller kanaler på såvel isens overflade som tunneler under isen, hvor der aflejredes lag på lag af sand, grus og sten. Strømhastigheden varierede med temperaturen; om sommeren i solskin blev der dannet mest smeltevand, om vinteren var det

hele frosset. Efterhånden som isen smeltede tilbage mod øst, forsvandt vandløbets sider der jo var begrænset af is og en ås lå tilbage oven på det frilagte landskab. Det er bemærkelsesværdigt, at åse findes på Sjælland og Fyn, men næsten ikke i Jylland.

Åsen og åen i dalen

Køge Ås og Køge Å følges ad gennem landskabet. De ligger begge i en kilometer bred dal, der strækker sig fra Køge Bugt til Åmosen på Midsjælland. Man mener, at dalen ligeledes er dannet under istiden. Den er imidlertid dannet før åsen. Det er formodentlig sket, da isen var under fremrykning eller lå stille. Smeltevand under indlandsisen udgravede et tunnelsystem nede under isen vinkelret på isranden; gennem den er enorme mængder smeltevand løbet ud foran isen. Da temperaturen steg og markerede slutningen af istiden blev isdækket tyndere, faldt sammen og fyldte tunnelen ud. Først da afsmeltningen senere tog fart, blev åsen dannet.

Den idylliske Køge Å løber i fine slyngninger i sin 10-12 meter dybe "canyon".

Åsen er ganske enkelt navnet på den østligste del, som ligger nordvest for Gammel Køgegård. Den ligger hen med skov af gammel eg og bøg og har sine steder karakter af naturskov. N.F.S. Grundvig ligger begravet her i en monumental gravhøj på en lille kirkegård omgivet af gitter. Åsen står med stejle skrænter ned mod Køge Å, som bugter sig gennem engen.

Skovhusvænge, en lille skov, ligger lige øst for, hvor Ejbyvej krydser motorvej E20. Der er p-plads ved Ringstedvej. Her slynger Køge Å sig gennem en 10 meter dyb "canyon". Der ses flere kildevæld, og åbunden udgøres flere steder af Lellinge Grønsandskalk, en ca. 60 millioner år gammel kalksten.

Vittenbjerg er navnet på åsen, hvor den skæres af Ejbyvej. Her er p-plads og her kan man se tydelige spor efter grusgravning, f.eks. er søen vest for vejen en tidligere grusgrav. 200 meter øst for p-pladsen ses rester af åsen.

Regnemark Banke

Regnemark Banke er en del af åsens vestlige del. Nord og syd for den ligger store mosearealer med partier med åbent vand efter tørvegravning i mellemkrigsårene og under 2. Verdenskrig. Mosen havde en spændende flora, men voldsom vandindvinding fra det nærliggende vandværk i Regnemark har sænket vandstanden, og mange sumplanter er forsvundet. Til gengæld er fuglelivet i mosen spændende. Her findes en af de største forekomster af nattergal. Ved den tidligere Løgtebakke har grusgravning skabt en badesø og efterladt et profil vinkelret på åsen, der viser de oprindelige dimensioner. Her kan man ad en trappe bestige åsen, som strækker sig mod sydvest ind i Humleore Skov. Fra toppen er der meget fin udsigt.

Køge Ås Danmarks længste Ås

Køge Ås er en højderyg som løber mod vest hele vejen fra Køge og 20 km ind i landet til Haraldsted Sø. Den består af grus og blev dannet af en smeltevandsflod under isen som dækkede Sjælland.

Igennem mange år er der blevet gravet grus i området, og åsbakken er derfor blevet gravet væk flere steder. Den vestlige del, som kaldes Åsen, starter næsten i centrum af Køge.

Hvor:

Køge Ås følger Køge Å's løb mod vest fra Køge til Ringsted.

Koordinater:

Vestlige del af Åsen ved Køge
55.460886
12.172192

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Jørn Waneck